

Keman Eğitiminin Birinci Yılında Temel Sol El Tekniğinin Gelişimi İçin Uygulanması Gereken Teknik ve Pedagojik Yöntemler

Technical And Pedagogical Methods To Be Applied For The Development Of Basic Left Hand Technique in The First Year Of Violin Education

ÖZET

Keman eğitimi erken yaşlarda başlanması gereken oldukça zorlu, sabır isteyen uzun bir süreçtir. Keman tekniğinin temellerinin atıldığı ilk eğitim dönemi, tüm kemancılık hayatını derinden etkilediği için son derece önem taşımaktadır. Temelleri yanlış atılmış, sağ el ve sol el tekniği doğru oturmamış bir öğrencinin eğitiminin ileriki safhalarında çok büyük zorluklarla karşılaşması kaçınılmaz olacaktır. Yanlış teknikle eğitim almış bir öğrencinin tekniğini düzeltmek, kemana yeni başlamış bir öğrenciyle çalışmaktan çok daha zordur. Öğrencinin tekniğinin doğru yerleşmesi için hem öğrenci hem de öğretmene büyük sorumluluklar düşmektedir, fakat en büyük sorumluluk hiç kuşkusuz keman öğretmenindedir. Bu makalede keman öğretmenliği kariyerim boyunca edindiğim tecrübeler ve okuduğum keman otoriteleri tarafından yazılmış metod ve kitapların bilgisi ışığında temel sol el tekniği ile teknik ve pedagojik tavsiyelerde bulunmayı hedefliyorum. Makalemin özellikle genç meslektaşlarıma ve öğrencilere yararlı bir kaynak olması en büyük amacımdır ve beni çok mutlu edecektir.

Anahtar Kelimeler: Keman tekniği, Keman eğitimi, Keman sol el tekniği

ABSTRACT


Violin education is a very challenging, patient and long process that should be started at an early age. The first training period, in which the foundations of violin technique are laid, is extremely important as it deeply affects the whole violinist life. It will be inevitable for a student whose foundations are laid incorrectly and whose right and left hand technique is not established correctly to face great difficulties in the later stages of his education. Correcting the technique of a student who has been trained with the wrong technique is much more difficult than working with a student who has just started violin. Both the student and the teacher have great responsibilities for the correct establishment of the student's technique, but the greatest responsibility is undoubtedly the violin teacher. In this article, I aim to give technical and pedagogical advice on basic left hand technique in the light of the experiences I have gained during my violin teaching career and the knowledge of the methods and books written by violin authorities that I have read. It is my greatest aim that my article will be useful resource especially for my young colleagues and students and it will make me very happy.

Keywords: Violin Technique, Violin Education, Violin Left Hand Technique

GİRİŞ

Keman tutuş pozisyonu insanın doğal duruş şekline aykırıdır, insan anatomisi için çok uygun ve rahat bir pozisyon olmadığı için zorluklar barındırır. Örneğin bir piyanist piyanonun başına geçer, taburesini ayarlar ve oturur, ellerini tuşlara yerleştirir ve çalmaya hazır hale gelir. Çellist de aynı şekilde sandalyesine oturur, enstrümanını bacaklarının arasına alır, yayını tutup tellere koyar ve çalmaya hazır hale gelir. Buradaki duruş ve tutuş pozisyonları yer çekimiyle çok zıt hareketler içermez. Kemanda ise yer çekimine karşı yapılan bir hareket söz konusudur. Duruş ve tutuş olarak zaten zor olan keman tutuşunu teknik olarak mümkün olduğu kadar basitleştirebilmek için keman pedagog ve otoriteleri hem sağ hem de sol el için teknik tavsiyelerde bulunmuşlar, çok çeşitli metodlar yazmışlardır. Sağ ve sol elde yapılacak yanlış teknik uygulamalar, öğrencinin sakatlanmasına varacak derecede ciddi sorunlara yol açabilir.

Keman derslerine başlamadan önce öğretmen ve öğrencinin bir araya gelmesi yararlı olacaktır. Bu buluşmada öğretmen öğrenciye genel hatlarıyla kemana tanıtılabilir ve uygun boyutta keman seçimi yapılabilir. Tekniğin doğru oturması için öğrenciye uygun boyutta enstrüman seçimi önemlidir. Kemana başlama yaşı konservatuvarlar, güzel sanatlar liseleri, güzel sanatlar fakülteleri müzik bölümlerinde 5 yaşından 18 yaşına kadar değişiklik gösterebilmektedir, fakat en verimli başlama yaşı 5 ile 9 yaş arasındadır. Kas ve iskelet sisteminin enstrümana uyumu için erken yaşlarda kemana başlamak çok daha faydalı olacaktır. Öğrencinin vücut yapısı fazla minyon veya iri yapılı değilse 5, 6 yaşlar için 1/8, 7, 8 yaşlar için 1/4, 9, 10 yaşlar için 1/2, 11, 12 ve 13 yaşlar için 3/4, 14 yaşından sonra da tam kemanlar uygun olacaktır. Kemanın öğrenci için uygun boyutta olup olmadığını anlamak için

Alptekin Ömür Gören¹ 

How to Cite This Article

Gören, A. Ö. (2023). "Keman Eğitiminin Birinci Yılında Temel Sol El Tekniğinin Gelişimi İçin Uygulanması Gereken Teknik ve Pedagojik Yöntemler" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:116; pp:8895-8899. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sss.72674>

Arrival: 25 August 2023
Published: 25 October 2023

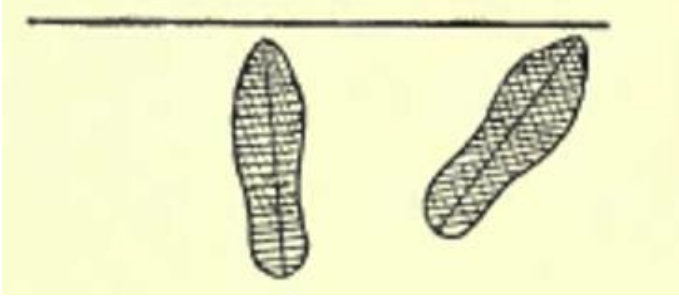
Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı Müzik Bölümü, İstanbul, Türkiye. ORCID: 0009-0008-6532-7123

öğrenciye keman tutturulur. Sol eli kemanın salyangozundan tutması istenir. Sol dirsek tamamen düz pozisyondaysa keman öğrenci için büyük, sol dirsek fazla kırık pozisyondaysa ise keman öğrenciye küçüktür. Sol dirsekteki açı çok geniş değilse o keman öğrenci için uygun boyuttadır.

DURUŞ POZİSYONU

Her ne kadar öğretmen ve öğrenci dersler başlamadan önce tanışmış olsalar bile ilk dersin heyecanından ötürü öğrenci gergin ve stresli olabilir. Derse başlamadan önce öğretmen öğrenciyle sohbet ederek onu rahatlatmalı ve psikolojik açıdan derse hazırlamalıdır. İlk derse postür, yani duruş pozisyonu ve keman tutuşuyla başlanabilir. Öğrenciden ayağa kalkması ve dik durması istenir. Öğrenci dik durmalı fakat vücuttaki hiçbir kas gergin olmamalıdır. Bunu engellemek için öğrenciden nefes alıp vermesi ve kollarını silkeler gibi yaparak rahatlatması istenebilir. Ayaklar omuz hizasında açılmalı, vücut ağırlığı sol ayak üzerine verilmeli, sağ ayak biraz daha ileride durmalıdır. Bazı otoriteler ağırlık iki ayağa da eşit oranda dağıtılmasını savunsa da bu çok yararlı değildir.



Şekil 1: Ayak Pozisyonu

Kaynak: Schroeder, C. (1900)

KEMAN TUTUŞU

Öğrenci duruş pozisyonunu öğrendikten sonra keman tutuşuna geçilebilir. Öğrenciden başını hafifçe yukarı kaldırması istenir. Öğretmen kemanı öğrencinin köprücük kemiği ve çenesi arasına yerleştirir ve öğrenciden başını tekrar aşağı indirerek kemanı çenesi ve köprücük kemiği arasında tutması istenir. Keman yatay pozisyonda, salyangozu öğrencinin burnuyla eşit bir çizgide bakışlı olmalı, gereğinden fazla ön ve arkaya alınmamalıdır. Öğrencinin fiziksel özelliklerine göre keman tutuşunda küçük uyarlamalar yapılabilir. Öğrencinin kolları uzunsa keman biraz daha sol tarafta tutulabilir. Bu sayede sol kol, el ve parmaklar daha rahat hareket edebilir. Öğrencinin kolları kısaysa keman daha ortadan tutularak kol hareketlerinin serbestliği sağlanabilir. Aynı zamanda yayın uçta kullanımı daha rahat hale gelir.



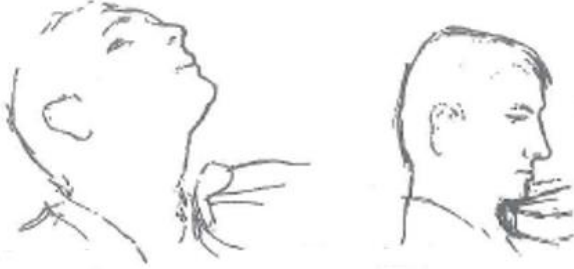
Şekil 2: Keman Tutuşunda Sol Elin Pozisyonu

Kaynak: Bytovetzsi, P. (1917)

David ve Spohr, kemanın güçlü bir şekilde desteklenmesi için sol omzun hafifçe kaldırmasını tavsiye etmişlerse de Beriot ve Singer gibi diğer keman otoriteleri bu desteğin doğal olmadığını savunarak karşı çıkmışlar, kemanın köprücük kemiği üzerine yerleştirilen küçük bir ped iste desteklenmesi gerektiğini savunmuşlardır. Eski geleneksel keman öğretim tekniğine göre çene ile yapılacak basınç keman için gereklidir. Daha yenilikçi keman öğretim teorisinin temsilcisi olan Courvoisier'e göre ise basınç çene ile değil, çene kemiği ile sağlanmalıdır. Paganini ve diğer keman otoritelerine göre kemana çene ile hiçbir basınç uygulanmamalıdır. (Gruenberg, E. 1919: 17)

Ünlü kemancı ve pedagog Kato Havas'a göre keman, kuyruk kısmının ucundaki düğme boğazın çukuruna bakacak şekilde köprücük kemiğinin üzerine yerleştirilmelidir. Alt çene ve çenelik arasındaki temas noktası hemen hemen

her bireyde farklılık gösterir, çünkü herkesin fiziksel yapısı birbirinden biraz farklıdır. Bu nedenle katı kurallar koymak doğru olmaz. Alt çene ve çenelik arasındaki temas noktası nerede olursa olsun kemanı çene ile tutmamak büyük önem taşır. Çünkü bu sadece kemancıyı rahatsız ve güvensiz kılmakla kalmaz, aynı zamanda alt çene kavramaya başlar başlamaz özellikle boynun arka kısmında bir sertlik hissi oluşur. Bu sertlik hissi zamanla krampa yol açar ve bu kramp tıpkı bir orman yangını gibi vücudun diğer bölgelerine yayılır. Hiçbir kemancı kasıtlı olarak rahatsız bir tutuş pozisyonunu tercih etmez. Alt çene ve çenelik arasındaki temasın nedeni başın alçaltılmasıdır. Başın alçaltılması kafatası ile ilk omur arasındaki harekete bağlı olduğundan, temasın gerçek nedeni tam burada, başın arkasındadır. Çeneyi kemanın üzerine yerleştiren şey de başın alçaltılması, kafatası ağırlığının ileri doğru hareketidir. Kafatası ağırlığının ileri doğru hareketi biraz çalışmayla elde edilebilir ve bu keman tutuşunda çok büyük bir güven hissiyatı sağlar. Bu sayede kemana sol koldan veya sol elden herhangi bir aktif destek sağlama ihtiyacı ortadan kalkmış olur. (Havas, K. 1961: 16, 17)



Şekil 3: Kemanın Köprücük kemiği ve çene arasına yerleştirilmesi

Kaynak: Havas, K. (1961)

Öğrencinin kemanı doğru pozisyonda ve sağlam bir şekilde tuttuğundan emin olduktan sonra öğretmen öğrenciden oda içerisinde yürümesini isteyebilir. Öğrenci yürürken kollarını serbest bırakmalı, kemana hiçbir şekilde dokunmamalıdır. Yürüyüş sırasında keman köprücük kemiği ve çene arasında kaymadan sağlam şekilde duruyorsa, tutuş pozisyonunun doğruluğundan emin olabiliriz.

YASTIK VE ÇENELİK SEÇİMİ

Keman tutuşunda öğrencinin yastık kullanımına ihtiyaç duyup duymadığı boynunun uzunluğuna göre değişiklik gösterse de öğrencilerin büyük çoğunluğu yastık kullanımına gerek duymaktadır. Keman çene ve köprücük kemiği arasına yerleştirildiğinde arada boşluk oluşuyorsa ve öğrenci bu boşluğu kapatmak amacıyla başını yana yatırıyorsa yastık kullanımı bir zorunluluktur.

Ünlü pedagog Leopold Auer yastık kullanımına karşıt görüş belirten otoritelerdendir. Auer'e göre keman boyuna sağlam bir şekilde dayanmalı ve çene çeneliğin üzerine kararlı bir şekilde konulmalıdır. Kemanı desteklemek için sol omuz kaldırılmamalı ve yastık kullanımından kaçınılmalıdır. Yastık kemanın sesini de azaltır. Kemanı yastık kullanmadan dik tutmak ilk başta zor olabilir. Yapılan çalışmalarla bu tutuş şekline alışıldıktan sonra yüksek pozisyonlarda çalma kolaylığı elde edilecek ve özellikle de hızlı ve inici pasajlar çok daha kolay çalınabilecektir. (Auer, L. 1926: 10)

Rus keman pedagogları İsaeviç, Yankeleviç ve Galamian ise yastık kullanımını desteklemişler ve uzun boyuna sahip kemancılar için en akılcı çözüm olarak görmüşlerdir. (Merdinli, Ö. 1998: 5)

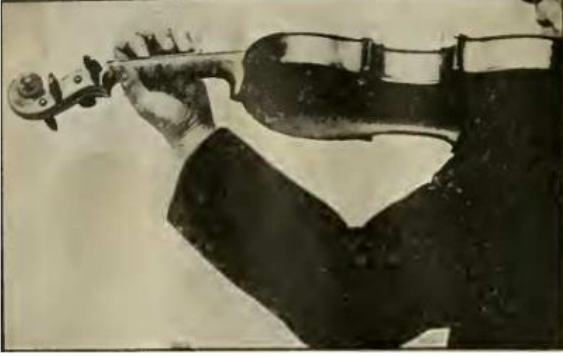
Ünlü Macar kemancı ve pedagog Kato Havas, yazdığı "A New Approach To Violin Playing" (Keman Çalma Tekniğine Yeni Bir Yaklaşım) kitabında yastık kullanımı ile ilgili şu bilgi ve görüşlere yer vermiştir: Kemanın bugünkü şeklini aldığı ilk dönemlerde yastık kullanımına gerek yoktu, çünkü erkek ceketleri kalın dolguluydu. Daha sonraları ağır dolgulu ceket modası sona erdiğinde, kemanı çalan kişinin boynunun son derece kısa olduğu durumlar haricinde sol omzun yukarı kaldırılmasını önlemek için bir tür yastığa ihtiyaç duyulmuştur. Keman yastıkları doğru şekle sahip değilse tutuşa yardımcı olmaktan ziyade hemen bir engel haline gelirler. Menuhin ve diğer usta kemancıların geliştirdiği yastıklar sayesinde sorun çözülmüş oldu. Bu yastıklar kemanın arkasına temas etmedikleri için titreşime etki etmez ve sesi azaltmazlar. Farklı boyutlarda üretildikleri için tüm kemancılar için modelleri bulunabilir. Kemancının fiziksel özelliklerine göre ayarlandıktan sonra hareket etmedikleri için kemancıda tam bir güven hissi sağlarlar. (Havas, K. 1961: 13)

Kemanda yastık seçimi kadar çenelik seçimi de önemlidir. Günümüzde her çene yapısına uygun onlarca model ve büyüklükte çenelikler üretilmektedir. Uzun boyunlu kemancılar yüksek çenelikleri, kısa boyunlu kemancılar daha alçak çenelikleri tercih edebilir. Kemanı ortadan tutan kısa kollara sahip kemancılar kuyruğun üzerini kaplayan çenelik modellerini, kemanı daha sol tarafta tutan uzun kollu kemancılar ise kemanın soluna adapte edilen çenelikleri tercih edebilir.

SOL ELİN KEMANIN SAPINA YERLEŞTİRİLMESİ VE PARMAKLARIN BASILIŞI

Öğrenci keman tutuşunu kavrayıp rahat pozisyonda tutabildikten sonra sol el kemanın sapına yerleştirilebilir. Sol dirsek kemanın altında, dirseğin ucu yeri dik bir açıyla gösterecek şekilde durmalıdır. En kalın teller olan sol ve re tellerinde dirsek, dirseğin ucu enstrümanın altından görünecek şekilde içe doğru çevrilmelidir. Bu sayede sol el parmakları sol ve re tellerinde çok daha rahat basış pozisyonuna erişmiş olurlar. Keman tutuşunda başparmağın görevi diğer parmakların basıncını karşılayarak destek vermek ve pozisyon geçişlerinde pozisyon geçişlerinde el ve parmaklarla beraber hareket etmektir. Kemanın sapı işaret parmağının orta boğumu ve başparmağın arasına konulur. Burada başparmağın tam konumuyla ilgili net ve kesin bilgiler vermek doğru olmaz. Her bireyin fiziksel yapısı farklılık gösterebileceği için tutuş pozisyonunda da farklılıkların olması gayet doğaldır. Örneğin büyük el ve uzun parmaklara sahip bir kemancının başparmağı sap üzerinde görünürken daha küçük ve kısa parmaklara sahip kemancıların başparmağı sapın daha altında konumlanabilir. Başparmağın konumu her neresi olursa olsun kemanın sapı asla işaret parmak ve başparmakların başlangıç eklemleri arasında oluşan boşluğa dayanmamalıdır. Keman bu boşluğa dayanırsa parmaklar telden uzaklaşarak doğru ve dik basma pozisyonlarını kaybetmiş olur.

Kemancı ve pedagog Pavel Bytovetzski başparmağın salyangoza doğru uzatılmasını önerir, bu sayede başparmak üst pozisyonlara çıkmak için hazır konuma gelir. Ayrıca başparmağın birinci parmak yerine kemanın baş eşliğine yakın pozisyonda konumlanması ile sol el parmaklarına serbestlik kazandırılarak, başparmaktan kaynaklanan sıkışıklık ve krampların da önüne geçilebilir. (Bytovetzski, P. 1917: 5)



Şekil 4: Sol El Başparmak Pozisyonu

Kaynak: Bytovetzski, P. (1917)

Sol el kemanın sapına paralel pozisyonda olacak şekilde çevrilerek konulmalıdır. El, bilek ve dirsek düz bir çizgidedir. Sol bileği aşırı derecede kemanın sapına yaklaştırmak, sol bileği dışa doğru kıvrırmak, sol eli saptan ayırarak paralel pozisyonunu bozmak, sol dirseği içeri çevirmek yerine dışa doğru çevirmek öğrencilerin sıklıkla yaptığı hatalardır. Öğretmen öğrencinin tutuşunu kontrol ederek hatalarını düzeltmesinde yardımcı olmalıdır.

İtalyan kemancı Francesco Geminiani yazmış olduğu “The Art of Playing on the Violin” (Keman Çalma Sanatı) kitabında “Geminiani Grip” (Geminiani Tutuşu) olarak bilinen teknik bir uygulama önermiştir: Sol elin doğru pozisyonda olması için birinci parmak birinci telde fa notasına, ikinci parmak ikinci telde do notasına, üçüncü parmak üçüncü telde sol notasına ve dördüncü parmak da dördüncü telde re notasına basılmalıdır. Bu dört parmak, basış pozisyonu yerleşene kadar telden kaldırılmamalıdır. Daha sonra parmaklar basılı oldukları teller arasında küçük bir mesafe kalacak şekilde tellerden kaldırılmalıdır. Bu uygulamayla sol el pozisyonu mükemmel olur. (Geminiani, F. 1751: 1)

Geminiani'nin 1751 yılında yazdığı keman metodundan itibaren sol el ve parmakların doğru pozisyonu ile ilgili yapılan diğer tüm çalışmalar Geminiani'yi örnek alarak yapılmış olsa da günümüz kemanlarının saplarının o dönemdeki kemanlardan daha uzun olduğu hesaba katılmalı, bu uygulamanın günümüz kemanlarında yapılmasının çok daha zorluklar içerdiği unutulmamalıdır.

Parmakları tuşa en ince veya en kalın tellerden başlamak yerine ortadaki tellerden başlamak öğrenci için daha kolay olacaktır. Örneğin la teliyle başlanılabilir. Öğrenciden her notayı bir ve iki ve üç ve dört ve diye sayarak ve dörder defa tekrar ederek pizzicato çalarak önce boş tel la, sonra birinci parmak si, sonra ikinci parmak do diyeyiz, sonra üçüncü parmak re, son olarak da dördüncü parmak mi notasına basması istenir. Parmaklar tele yukarıdan inmeli, dik pozisyonda ve parmağın ucundaki yastık kısmı tele temas edecek şekilde basması istenir. Parmağın ucunda çatı pozisyonu oluşması yeterli olacaktır, çok aşırı dik veya yatay basış pozisyonu doğru değildir. Öğretmen öğrencinin parmaklarını basarken başparmağını sıkıp sıkmadığını eliyle kontrol etmelidir. Başparmağın sıkılmaması için egzersiz olarak diğer parmaklar telde basılıyken başparmak sap üzerinde ileri ve geri yuvarlaklar çizilebilir veya sap üzerinden kaldırılıp sapa tekrar konulabilir. La teli bittikten sonra re telinde aynı basış sıralaması uygulanabilir.

Öğrenci böylelikle re telinden la teline temel basış kombinasyonu ile bir oktav Re majör gamı çalabilecek seviyeye gelmiş olur. Gam ilk etapta pizzicato olarak her nota dörder defa tekrar edilerek çalıştırılmalıdır. Gamın çıkışında ve inişinde boş tel kullanımı tercih edilebilir. Öğrenci parmak basışına iyice alıştıktan sonra gamın dönüşü boş telle değil dördüncü parmakla yapılabilir. Re majör gamın dönüşündeki birinci parmak si notası, dördüncü parmak re telinde la notasına basılana kadar telden kaldırılmamalıdır. Bu uygulama öğrencinin dördüncü parmağı ileri doğru açmak isterken sol el pozisyonunu bozmasının önüne geçer. Birinci parmak telde basılı olduğu için sol el ileriye doğru gitmemiş olur. Re ve la tellerinde çalışıldıktan sonra en kalın tel olan sol ve en ince tel olan mi tellerinde de çalışılabilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta sol dirseğin tellerin yüksekliğine göre konum alması olacaktır. Yüksek tellerde dirsek içeri doğru çevrilmelidir.

SONUÇ

Makalemdede sol el tekniğinin temellerini oluşturan duruş pozisyonu, keman tutuşu, sol elin kemanın sapına yerleştirilmesi konularını ele aldım. Sol elde entonasyonun temizliği, ajilite, çift sesler, üç ve dört sesli akorlar, trill, armonikler, çift sesli armonikler ve müziğe karakter kazandıran en önemli teknik unsurlardan olan vibrato gibi unsurlar, sol el tekniğinin temelini doğru atılmasıyla kazanılan teknik uygulamalardır. Sağ el tekniği mükemmel fakat vibratosunda problem olan, entonasyon sorunları yaşayan bir kemancıya iyi bir kemancı diyemeyiz. Bu nedenle sol el tekniği de sağ el tekniği kadar önemlidir. Keman çalışması teorik ve pratik öğelerden oluşur fakat hiç kuşkusuz pratik çalışma kısmı teorik çalışmadan çok daha önemli ve zaman ayrılması gereken çalışmadır. Öğrenci, doğru tekniğin yavaş çalışmayla ve en önemlisi de zamana yayılan sabırlı ve planlı çalışmayla elde edebileceğini akıldan çıkarmamalıdır. Öğretmen ise öğrencilerinin fiziksel yapısına en uygun tutuş pozisyonunu belirleyerek sol el tekniğinin temelini sağlam bir şekilde atmalı, ileride karşılaşılabilecek olan zor teknik uygulamalara öğrenciyi hazırlamalıdır.

KAYNAKÇA

- Auer, L. (1926). Graded Course of Violin Playing, Book 1, Carl Fischer Inc, New York
- Bytovetzsi, P. (1917). How To Master TheViolin, Oliver Ditson Company, Boston
- Geminiani, F. (1751). The Art Of Playing On TheViolin, S 1.
- Gruenberg, E. (1919). Violin Teaching And Violin Study, Carl Fischer, Nee York
- Havas, K. (1961). A New Approach To Violin Playing, Bosworth And Co LTD, London
- Merdinli, Ö. (1998). Keman Sol El Tekniğinin Galamian Ve Rus Okullarından Örneklerle İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Schroeder, C. (1900). Handbook Of Violin Playing